QO‘QON DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI ILMIY XABARLARI
(2026-yil 10-son)
PEDAGOGIKA
PEDAGOGY
https://doi.org/10.70728/c.series.ped.v08.i10.097

CHET TILLARINI O‘QITISHDA SUN’IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI VA METODIK CHEKLOVLARI

Sharipova Saboxon Abdillajonovna
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi
Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi
ORCID: 0009-0003-6625-7335
E-mail: sabohatsharipova2375@gmail.com

ANNOTATSIYA Mazkur maqolada chet tillarini o‘qitishda sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning didaktik imkoniyatlari va metodik cheklovlari nazariy-tahliliy yondashuv asosida o‘rganiladi. Tadqiqotning maqsadi sun’iy intellekt vositalarining til o‘rganish jarayonidagi pedagogik funksiyalarini aniqlash, ularning kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga qo‘shishi mumkin bo‘lgan hissasini yoritish hamda samarali foydalanishga to‘sqinlik qiluvchi metodik va tashkiliy omillarni tizimlashtirishdan iborat. Tadqiqotda ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil, tizimlashtirish va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Tahlil natijasida sun’iy intellektning individual ta’limni qo‘llab-quvvatlash, interaktiv muloqot muhitini yaratish, o‘quv materiallarini moslashtirish, tezkor qayta aloqa taqdim etish va mustaqil ta’limni tashkil etish imkoniyatlari ajratib ko‘rsatildi. Shu bilan birga, generativ modellar javoblarining ishonchliligi, lingvistik xatolar, madaniy va til xilma-xilligini yetarli aks ettirmaslik, shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish, raqamli tengsizlik va o‘qituvchi nazoratining susayishi kabi cheklovlar tahlil qilindi. Maqolada sun’iy intellektdan foydalanishning metodik tamoyillari taklif etilib, texnologiyani ta’lim maqsadlariga muvofiq tanlash, uning natijalarini pedagogik tekshirish va o‘quvchining mustaqil fikrlashini saqlash zarurligi asoslanadi.

Kalit so‘zlar: sun’iy intellekt, chet tili ta’limi, didaktik imkoniyatlar, metodik cheklovlar, kommunikativ kompetensiya, adaptiv ta’lim, generativ modellar.

ДИДАКТИЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ И МЕТОДИЧЕСКИЕ ОГРАНИЧЕНИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТЕХНОЛОГИЙ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

АННОТАЦИЯ В статье на основе теоретико-аналитического подхода рассматриваются дидактические возможности и методические ограничения использования технологий искусственного интеллекта в обучении иностранным языкам. Цель исследования заключается в определении педагогических функций инструментов

искусственного интеллекта, раскрытии их потенциального вклада в развитие коммуникативной компетенции и систематизации методических и организационных факторов, ограничивающих эффективность их применения. В исследовании использованы методы анализа научной литературы, сравнительного анализа, систематизации и обобщения. По результатам анализа выделены возможности искусственного интеллекта в поддержке индивидуализированного обучения, создании интерактивной коммуникативной среды, адаптации учебных материалов, предоставлении оперативной обратной связи и организации самостоятельной работы. Одновременно рассмотрены ограничения, связанные с достоверностью ответов генеративных моделей, языковыми ошибками, недостаточным учетом культурного и языкового разнообразия, защитой персональных данных, цифровым неравенством и риском ослабления педагогического контроля. В статье предлагаются методические принципы использования искусственного интеллекта, обосновывающие необходимость выбора технологий в соответствии с учебными целями, педагогической проверки результатов и сохранения самостоятельности обучающихся.

Ключевые слова: искусственный интеллект, обучение иностранным языкам, дидактические возможности, методические ограничения, коммуникативная компетенция, адаптивное обучение, генеративные модели.

DIDACTIC OPPORTUNITIES AND METHODOLOGICAL LIMITATIONS OF USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING

ABSTRACT This article examines the didactic opportunities and methodological limitations of using artificial intelligence technologies in foreign language teaching through a theoretical and analytical approach. The study aims to identify the pedagogical functions of AI tools, explain their potential contribution to the development of communicative competence, and systematize the methodological and organizational factors that may limit their effective implementation. The research employs scientific literature analysis, comparative analysis, systematization, and synthesis. The findings identify several potential benefits of AI, including support for individualized learning, the creation of interactive communication environments, adaptation of learning materials, timely feedback, and the organization of independent study. At the same time, the article examines limitations associated with the reliability of generative model outputs, linguistic inaccuracies, insufficient representation of cultural and linguistic diversity, personal data protection, digital inequality, and the possible weakening of teacher oversight. Based on the analysis, methodological principles are proposed for integrating AI into language education. These principles emphasize alignment with learning objectives, pedagogical verification of AI-generated content, responsible data use, and the preservation of learners’ independent thinking and communicative agency.

Keywords: artificial intelligence, foreign language teaching, didactic opportunities, methodological limitations, communicative competence, adaptive learning, generative models.

KIRISH

Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta’lim mazmuni, o‘qitish vositalari va pedagogik o‘zaro munosabatlarni qayta ko‘rib chiqish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Ayniqsa, sun’iy intellekt texnologiyalarining keng tarqalishi chet tillarini o‘qitishda yangi imkoniyatlar yaratib, o‘quv materiallarini individuallashtirish, til o‘rganuvchilar bilan interaktiv muloqot tashkil etish va o‘quv faoliyati natijalari yuzasidan qayta aloqa berish usullarini kengaytirmoqda. Generativ sun’iy intellekt vositalari matn yaratish, savollarga javob berish, dialoglarni modellashtirish, til birliklarini izohlash va turli darajadagi topshiriqlarni tayyorlash imkoniyatlariga ega.

Chet tilini o‘rganish jarayoni faqat grammatik qoidalarni o‘zlashtirish va lug‘at boyligini kengaytirish bilan cheklanmaydi. U tinglab tushunish, og‘zaki va yozma nutq ishlab chiqarish, o‘zaro muloqotga kirishish, kommunikativ strategiyalardan foydalanish hamda madaniyatlararo vaziyatlarda fikrni mos tarzda ifodalash kabi ko‘nikmalarni rivojlantirishni ham nazarda tutadi. Shu sababli sun’iy intellekt vositalarining pedagogik qiymati ularning texnik imkoniyatlari bilan emas, balki mazkur ko‘nikmalarni shakllantirishga qay darajada xizmat qilishi bilan belgilanadi.

Kasneci va hammualliflar (2023) generativ til modellarining ta’limdagi imkoniyatlari bilan bir qatorda, ularning noto‘g‘ri ma’lumot berishi, tarafkashlik va akademik halollik bilan bog‘liq muammolarini ham muhokama qilgan. UNESCO (2023) esa generativ sun’iy intellektni ta’limga joriy etishda inson manfaatlari, ma’lumotlar maxfiyligi, teng imkoniyatlar va pedagogik maqsadlarning ustuvorligini ta’kidlaydi [1; 2].

Til ta’limiga oid so‘nggi tizimli sharhlar sun’iy intellekt va suhbat botlaridan foydalanish bo‘yicha tadqiqotlar ko‘payganini, biroq ta’lim natijalarini baholash, uzoq muddatli ta’sirni aniqlash va metodik jihatdan puxta tajribalar o‘tkazish zarurati saqlanib qolayotganini ko‘rsatadi [3; 4]. Bu holat sun’iy intellektni shunchaki zamonaviy vosita sifatida qo‘llashdan ko‘ra, uning didaktik imkoniyatlari va cheklovlarini birgalikda tahlil qilish muhimligini ko‘rsatadi.

Tadqiqotning maqsadi chet tillarini o‘qitishda sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning didaktik imkoniyatlari va metodik cheklovlarini tizimli ravishda tahlil qilish hamda ularni ta’lim jarayoniga mas’uliyatli integratsiyalash bo‘yicha metodik tamoyillarni asoslashdan iborat.

Tadqiqotning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat: sun’iy intellekt vositalarining til ta’limidagi funksiyalarini aniqlash; ularning kommunikativ va mustaqil ta’lim imkoniyatlarini tahlil qilish; metodik, texnologik va etik cheklovlarni tasniflash; o‘qituvchi va sun’iy intellektning o‘zaro to‘ldiruvchi rollarini aniqlash; samarali foydalanish bo‘yicha metodik tavsiyalar ishlab chiqish.

MATERIALLAR VA USULLAR

Tadqiqot nazariy-tahliliy xarakterga ega bo‘lib, chet tillarini o‘qitishda sun’iy intellektdan foydalanishga doir ilmiy adabiyotlar va xalqaro tashkilotlarning tavsiyalarini o‘rganishga asoslandi. Tahlilda sun’iy intellektning til o‘rganishdagi imkoniyatlari, uning kommunikativ

amaliyotga ta’siri, qayta aloqa sifati, adaptiv ta’lim, o‘quvchi mustaqilligi va axloqiy xavfsizlik masalalariga e’tibor qaratildi.

Tadqiqotning nazariy manbalari sifatida sun’iy intellektning ta’limdagi o‘rni, generativ til modellari va suhbat botlaridan til o‘rgatishda foydalanishga bag‘ishlangan ilmiy sharhlar, shuningdek, UNESCOning generativ sun’iy intellektni ta’lim va tadqiqotda qo‘llash bo‘yicha tavsiyalari tanlandi [1–5].

Adabiyotlarni tahlil qilish metodi orqali sun’iy intellekt vositalarining pedagogik funksiyalari va ulardan foydalanish bilan bog‘liq muammolar aniqlandi. Qiyosiy tahlil yordamida texnologiyaning ta’lim jarayonidagi foydali jihatlari va cheklovlari o‘zaro taqqoslandi. Tizimlashtirish metodi asosida cheklovlar metodik, texnologik, etik va tashkiliy guruhlarga ajratildi. Umumlashtirish metodi esa aniqlangan jihatlar asosida metodik tamoyillar va amaliy tavsiyalarni shakllantirishga xizmat qildi.

Mazkur maqola yangi empirik tajriba natijalarini taqdim etmaydi. Unda bayon qilingan natijalar o‘rganilgan manbalar va ularning qiyosiy tahliliga asoslangan nazariy xulosalardir. Shuning uchun sun’iy intellekt vositalarining muayyan guruh talabalariga ta’siri yoki samaradorligi haqida miqdoriy da’volar ilgari surilmaydi.

NATIJALAR

Tahlil natijasida sun’iy intellekt texnologiyalarining chet tillarini o‘qitishdagi didaktik imkoniyatlarini beshta asosiy yo‘nalishda umumlashtirish mumkinligi aniqlandi.

Individual ta’lim va adaptiv topshiriqlarni tashkil etish

Sun’iy intellekt vositalari o‘rganuvchining til darajasi, o‘quv maqsadi va aniqlangan qiyinchiliklariga mos ravishda topshiriqlar, misollar va tushuntirishlarni taklif qilishi mumkin. Masalan, grammatik zamonlarni farqlashda qiynalayotgan talaba uchun qo‘shimcha misollar, lug‘at boyligi cheklangan o‘rganuvchi uchun kontekstual mashqlar, yuqori darajadagi talaba uchun esa murakkab munozara vazifalari tayyorlanishi mumkin.

Bunday imkoniyat ta’lim mazmunini tabaqalashtirish va o‘quvchining mustaqil ishlashini qo‘llab-quvvatlashga yordam beradi. Biroq adaptivlikni faqat topshiriq matnini o‘zgartirish bilan tenglashtirish to‘g‘ri emas. Haqiqiy adaptiv yondashuvda topshiriqning murakkabligi, til tayanchi, kommunikativ vaziyat va kutiladigan natija o‘quvchining ehtiyojlariga muvofiq belgilanadi.

Kommunikativ amaliyot va interaktiv muloqot

Suhbat botlari va generativ modellar orqali til o‘rganuvchilar turli kommunikativ vaziyatlarni mashq qilishlari mumkin. Masalan, ishga kirish intervyusi, mehmonxonada xona band qilish, akademik munozara, sayohat bilan bog‘liq muammolarni hal etish yoki kasbiy muzokara kabi vaziyatlarni modellashtirish mumkin.

Bunday mashqlar, ayniqsa, chet tilida muloqot qilish imkoniyatlari cheklangan sharoitlarda qo‘shimcha amaliyot yaratishi mumkin. O‘rganuvchi suhbatni qayta boshlash, turli javob variantlarini sinab ko‘rish va xato qilishdan qo‘rqmasdan mashq qilish imkoniga ega bo‘ladi. Sun’iy intellekt suhbatdosh rolini bajarsa-da, u insoniy muloqotning barcha xususiyatlarini, jumladan, hissiy noziklik, madaniy kontekst va real suhbatdoshning kutilmagan reaksiyalarini to‘liq aks ettira olmaydi.

Tezkor qayta aloqa va til materiallarini tushuntirish

Sun’iy intellekt vositalari grammatik xatolarni izohlash, so‘z tanlashdagi noaniqliklarni ko‘rsatish, matnni qayta ifodalash va muqobil jumlalarni taklif etishda foydali bo‘lishi mumkin. O‘rganuvchi bir topshiriqni bajarib, javobini tahlil qilishi va keyingi mashqda o‘sha xatolarni kamaytirishga harakat qilishi mumkin.

Biroq tezkor qayta aloqa har doim ham to‘g‘ri qayta aloqa degani emas. Model grammatik jihatdan to‘g‘ri jumlani xato deb baholashi, kontekstga mos bo‘lmagan variantni taklif qilishi yoki uslubiy farqlarni yetarli tushuntirmasligi mumkin. Shu bois sun’iy intellekt taqdim etgan izohlar ishonchli lug‘atlar, grammatik manbalar va o‘qituvchi tavsiyalari bilan tekshirilishi zarur.

Mustaqil ta’lim va o‘quv motivatsiyasi

Sun’iy intellekt yordamida o‘rganuvchi individual o‘quv rejasi tuzishi, o‘ziga savollar yaratishi, matnni soddalashtirishi, yangi so‘zlarni kontekstda o‘rganishi va takrorlash mashqlarini tashkil etishi mumkin. Bunda o‘qituvchi barcha o‘quv faoliyatini bevosita boshqaruvchi yagona manba bo‘lib qolmaydi; u o‘rganuvchining maqsadlarini belgilash, jarayonni yo‘naltirish va natijalarni baholashda muhim rol o‘ynaydi.

Shunga qaramay, texnologiyaga doimiy murojaat qilish o‘quvchining mustaqil fikrlashini rivojlantirish o‘rniga, tayyor javoblarga qaramlikni kuchaytirishi mumkin. Shu sababli sun’iy intellektdan foydalanish o‘rganuvchining javobni mustaqil shakllantirish, dalillarni tekshirish va o‘z qarorini asoslash faoliyati bilan birga olib borilishi kerak.

O‘qituvchining metodik faoliyatini qo‘llab-quvvatlash

Sun’iy intellekt dars rejasi, matn, topshiriq, test savollari va turli darajadagi o‘quv materiallarining dastlabki variantlarini tayyorlashda o‘qituvchiga yordam berishi mumkin. Bu o‘qituvchining material tayyorlashga sarflaydigan vaqtini qisqartirish va o‘quvchilar ehtiyojiga mos resurslar yaratish imkonini beradi.

Biroq sun’iy intellekt tayyorlagan materiallarni tekshirmasdan darsga kiritish maqsadga muvofiq emas. O‘qituvchi mazmunning ilmiy aniqligi, til darajasiga mosligi, madaniy jihatdan maqbulligi, topshiriqning o‘quv maqsadiga muvofiqligi va baholash mezonlarini tekshirishi lozim.

1-jadval. Sun’iy intellektdan foydalanishning didaktik imkoniyatlari va metodik cheklovlari

Didaktik imkoniyat	**Ehtimoliy cheklov**	**Metodik yechim**
Individual topshiriqlar yaratish	O‘quvchi ehtiyojini noto‘g‘ri talqin qilish	O‘qituvchi diagnostikasi va darajani tekshirish
Suhbatni modellashtirish	Sun’iy muloqotning tabiiy muloqotdan farqi	Insonlar bilan juftlik va guruh mashqlarini saqlash
Tezkor qayta aloqa	Noto‘g‘ri yoki noaniq tavsiyalar	Natijalarni ishonchli manbalar bilan tekshirish
Mustaqil ta’limni qo‘llab-quvvatlash	Tayyor javoblarga qaramlik	Javobni izohlash, dalillash va refleksiya talab qilish

O‘quv materiallarini tayyorlash	Mazmuniy va madaniy nomuvofiqlik	Pedagogik tahrir va mazmunni ekspertizadan o‘tkazish
O‘quv jarayonini raqamlashtirish	Maxfiylik va raqamli tengsizlik	Ma’lumotlarni himoyalash va muqobil topshiriqlar taqdim etish

Manba: ilmiy adabiyotlar tahlili asosida muallif tomonidan tuzilgan.

NATIJALAR MUHOKAMASI

Olingan nazariy natijalar sun’iy intellektni chet tili ta’limiga integratsiyalash masalasini faqat texnologik yangilik sifatida emas, balki metodik loyihalash muammosi sifatida ko‘rib chiqish zarurligini ko‘rsatadi.

Qiao, Gu va Lu (2025) tomonidan o‘tkazilgan tizimli sharhda sun’iy intellektning til o‘rganishdagi qo‘llanilishi, xususan, aqlli repetitorlik va avtomatlashtirilgan baholashga e’tibor qaratilgan bo‘lsa-da, adaptiv o‘rganish va individuallashtirish masalalari yetarlicha tadqiq etilmagan yo‘nalishlardan biri sifatida ko‘rsatiladi [5]. Bu holat sun’iy intellektdan foydalanishda individual ehtiyojlarni hisobga oluvchi metodik mexanizmlarni ishlab chiqish zarurligini ko‘rsatadi.

Suhbat botlari va ingliz tilida gapirish amaliyotiga bag‘ishlangan tizimli sharhlar ham sun’iy intellektning kommunikativ mashqlarni tashkil etishdagi imkoniyatlarini muhokama qiladi [3; 4]. Biroq bunday vositalarning ta’limiy qiymati faqat muloqotning mavjudligi bilan emas, balki topshiriqning maqsadi, o‘rganuvchining ishtiroki, qayta aloqa sifati va natijani baholash mezonlari bilan belgilanadi.

Shu jihatdan sun’iy intellekt vositalaridan foydalanishda quyidagi metodik tamoyillar muhim hisoblanadi.

Birinchidan, maqsadga muvofiqlik tamoyili. Har bir texnologiya muayyan til ko‘nikmasini rivojlantirishga xizmat qilishi lozim. Masalan, suhbat botidan foydalanishning maqsadi shunchaki dialog yaratish emas, balki savol berish, fikr bildirish, suhbatni davom ettirish yoki kommunikativ muammoni hal qilish bo‘lishi mumkin.

Ikkinchidan, adaptivlik tamoyili. Topshiriqlar o‘rganuvchining til darajasi va aniqlangan qiyinchiliklariga moslashtirilishi kerak. Bunda murakkablikni oshirish yoki kamaytirish mezonlari oldindan belgilanadi. Sun’iy intellekt tavsiyasi o‘qituvchining metodik qarorini to‘liq almashtirmaydi.

Uchinchidan, pedagogik nazorat tamoyili. Sun’iy intellekt yaratgan materiallar, baholash izohlari va tavsiyalar mazmunan tekshiriladi. O‘qituvchi texnologiya taqdim etgan natijaning o‘quv maqsadiga muvofiqligi uchun mas’ul bo‘lib qoladi.

To‘rtinchidan, kommunikativ faoliyatning ustuvorligi. Til o‘rganuvchi faqat sun’iy intellekt bilan yozishma olib borish bilan cheklanmasligi lozim. Juftlikda ishlash, guruh munozaralari, rolli o‘yinlar va real kommunikativ vaziyatlar tilni ijtimoiy muhitda qo‘llash imkonini beradi.

Beshinchidan, axloqiy va xavfsiz foydalanish tamoyili. O‘rganuvchilarning shaxsiy ma’lumotlari, audioyozuvlari va boshqa identifikatsiya qiluvchi ma’lumotlari bilan ishlashda maxfiylik talablariga rioya qilish zarur. UNESCO (2023) ta’limda generativ sun’iy intellektdan

foydalanishning inson manfaatlariga yo‘naltirilgan, xavfsiz va teng imkoniyatlarni ta’minlaydigan yondashuv asosida tashkil etilishini tavsiya qiladi [2].

Oltinchidan, tanqidiy fikrlash tamoyili. Talabalar sun’iy intellekt javoblarini tayyor bilim sifatida qabul qilmasdan, ularni tekshirish, dalillar bilan taqqoslash va zarur bo‘lsa, tuzatish ko‘nikmalarini egallashi kerak. Bu yondashuv texnologiyadan foydalanishni mustaqil fikrlashni cheklovchi emas, balki uni rivojlantiruvchi vositaga aylantiradi.

Shunday qilib, sun’iy intellektning didaktik imkoniyatlari va metodik cheklovlari bir-biridan ajralgan hodisalar emas. Aynan bir vosita to‘g‘ri metodik tashkil etilganda individual ta’limni qo‘llab-quvvatlashi, noto‘g‘ri tashkil etilganda esa tayyor javoblarga qaramlik, noto‘g‘ri ma’lumotlarni o‘zlashtirish yoki kommunikativ faollikning susayishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli texnologiyaning samaradorligi uning o‘ziga xos xususiyatlaridan tashqari, pedagogik maqsadlar, o‘qituvchining metodik kompetensiyasi va o‘rganuvchining faol ishtirokiga ham bog‘liq.

XULOSALAR VA TAVSIYALAR

O‘tkazilgan nazariy-tahliliy tadqiqot asosida quyidagi xulosalarga kelindi.

Sun’iy intellekt texnologiyalari chet tillarini o‘qitishda individual topshiriqlar yaratish, interaktiv muloqot tashkil etish, tezkor qayta aloqa berish, mustaqil ta’limni qo‘llab-quvvatlash va o‘qituvchining metodik faoliyatini yengillashtirish imkoniyatlariga ega.

Ushbu imkoniyatlardan foydalanish samaradorligi texnologiyaning o‘ziga emas, balki uning ta’lim maqsadlariga muvofiqligi, topshiriqlarni metodik jihatdan to‘g‘ri tashkil etish va olingan natijalarni tekshirishga bog‘liq.

Sun’iy intellektdan foydalanishdagi asosiy cheklovlar javoblarning ishonchliligi, til va madaniyatga oid nomuvofiqliklar, shaxsiy ma’lumotlar xavfsizligi, raqamli tengsizlik va o‘rganuvchining tayyor javoblarga ortiqcha tayanishi bilan bog‘liq.

Chet tili ta’limida sun’iy intellekt o‘qituvchining o‘rnini to‘liq egallovchi vosita emas, balki pedagogik jihatdan nazorat qilinadigan yordamchi resurs sifatida qo‘llanishi maqsadga muvofiq.

Sun’iy intellektni til ta’limiga integratsiyalashda maqsadga muvofiqlik, adaptivlik, pedagogik nazorat, kommunikativ faoliyatning ustuvorligi, ma’lumotlar xavfsizligi va tanqidiy fikrlash tamoyillariga amal qilish zarur.

Amaliy jihatdan oliy ta’lim muassasalariga sun’iy intellektdan foydalanish bo‘yicha metodik tavsiyalar ishlab chiqish, o‘qituvchilarning raqamli-pedagogik kompetensiyasini rivojlantirish, talabalarni AI javoblarini tekshirishga o‘rgatish va o‘quv natijalarini aniq mezonlar asosida baholash tavsiya etiladi. Kelgusidagi tadqiqotlarda mazkur metodik tamoyillarni turli til darajalarida sinab ko‘rish, nazorat guruhlari bilan qiyoslash va uzoq muddatli natijalarni o‘rganish maqsadga muvofiq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Kasneci E, Sessler K, Küchemann S, et al. ChatGPT for good? On opportunities and challenges of large language models for education. *Learning and Individual Differences*. 2023; 103:102274. https://doi.org/10.1016/j.lindif.2023.102274

2. Miao F, Holmes W. *Guidance for Generative AI in Education and Research*. Paris: UNESCO; 2023. https://doi.org/10.54675/EWZM9535
3. *Transforming language education: A systematic review of AI-powered chatbots for English as a foreign language speaking practice*. *Computers and Education: Artificial Intelligence*. 2024; 6:100230. https://doi.org/10.1016/j.caeai.2024.100230
4. *A systematic review of the first year of publications on ChatGPT and language education: Examining research on ChatGPT’s use in language learning and teaching*. *Computers and Education: Artificial Intelligence*. 2024; 7:100266. https://doi.org/10.1016/j.caeai.2024.100266
5. Qiao S, Gu MM, Lu C. Artificial Intelligence for Language Learning: A Systematic Review of its Design, Theoretical Foundations, Implementation, and Impact. *International Journal of Applied Linguistics*. First published 24 November 2025. https://doi.org/10.1111/ijal.70034
6. *Artificial Intelligence in L2 learning: A meta-analysis of contextual, instructional, and social-emotional moderators*. *System*. 2024; 126:103498. https://doi.org/10.1016/j.system.2024.103498
7. *A systematic review of conversational AI tools in ELT: Publication trends, tools, research methods, learning outcomes, and antecedents*. *Computers and Education: Artificial Intelligence*. 2024; 7:100291. https://doi.org/10.1016/j.caeai.2024.100291
8. Lo CK, Yu PLH, Xu S, Ng DTK, et al. Exploring the application of ChatGPT in ESL/EFL education and related research issues: a systematic review of empirical studies. *Smart Learning Environments*. 2024; 11:50. https://doi.org/10.1186/s40561-024-00342-5
9. Zawacki-Richter O, Marín VI, Bond M, Gouverneur F. Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education—Where are the educators? *International Journal of Educational Technology in Higher Education*. 2019; 16:39. https://doi.org/10.1186/s41239-019-0171-0
10. Chapelle CA. *Computer Applications in Second Language Acquisition: Foundations for Teaching, Testing and Research*. Cambridge: Cambridge University Press; 2001.
11. Council of Europe. *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment—Companion Volume*. Strasbourg: Council of Europe Publishing; 2020.
12. Holmes W, Bialik M, Fadel C. *Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning*. Boston: Center for Curriculum Redesign; 2019.
13. UNESCO. *Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence*. Paris: UNESCO; 2021.